

תפרוסת האוכלוסייה במזה"ת וגורמיה

גורם חשוב הוא הגורם הפיזי הכולל תנאי מחייה טבעיים כגון מקורות מים, מישורים ותנאי אקלים "נוחים" למחיית האדם (משאבים כגון נפט- גורם חדש ומשפיע). הגורם הפיזי קבע לאורך כל ההיסטוריה את ריכוזי האוכלוסייה שהביאו ליצירת דרכי מעבר, מרכזי דת ומרכזים כלכליים.

נהרות ונאות מדבר באזורים המדבריים

הנהר מהווה מקור מים והקרקע שלאורכו מהווה קרקע פורייה לגידולים חקלאיים. כמחצית האוכלוסייה במזה"ת ממוקמת לאורך עמקי הנהרות ובנאות המדבר.

להלן מס' דוגמאות: לאורך הפרת והחידקל מרבית תושבי עיראק, לאורך הנילוס 99% מאוכלוסיית מצרים ורוב אוכלוסיית סודן, לאורך בקעת הירדן מרבית אוכלוסיית ירדן, סעודיה בנאת המדבר של ריאד ובסוריה בנאות דמשק ותדמור.

האקלימים הלחים

אקלימים המאפשרים גידולים חקלאיים.

ישנם 3 אקלימים לחים:

1. **אקלים ים תיכוני:** לאורך מישורי חוף ים התיכון, בחלקה המרכזי והצפוני של ישראל, לבנון, תורכיה והרי כורדיסטן בעיראק. באזור זה קיימת התיישבות רבה וצפופה. כ-60 מיליון נפש.
2. **אקלים פונטי:** בהרי הפונטוס בצפון תורכיה, אקלים לח מאד. כ-20 מיליון נפש.
3. **אקלים מונסוני:** ריבוי גשמים בקיץ, משתרע ברמות תימן ובהרי עסיר. כ-20 מיליון נפש.

חופי הים במזרח התיכון

ריכוזי אוכלוסייה לאורך החופים של ים התיכון (כולל המפרץ הפרסי והים השחור וחופו המזרחי של ים סוף). האוכלוסייה מתפרנסת מערי נמל, תעשיית הנפט, תיירות וכאשר מים זמינים מחקלאות.

עורקי תחבורה חשובים

דרך המשי, דרך הים ודרך המלך יצרו ריכוזי אוכלוסייה לאורך הצירים - פרנסה מרוכלות ושירותי דרכים. תעלת סואץ מעבר ימי חשוב - עדן התפתחה מאד.

מרכזיים עירוניים מתקופות קדומות

מרכזים כגון: חלב, ירושלים, איסטנבול שירז (מטעמים דתיים: ירושלים, מדינה, מכה נגיף)

ערי בירה = מרכזי שלטון בהם תעסוקה, פיתוח יחסי, שירותים מפותחים ותנאי חיים טובים יותר.

מרכזי כלכלה חדשים

מרכזי אוכלוסייה נוצרו בעיקר סביב אתרי נפט וסכרים באסואן ובפרת. בעיקר ריכוזים עירוניים.

שם קיימים כל גורמי המשיכה העירוניים- מגוון תעסוקות, אפשרויות מגורים, השכלה, מודרניזציה.

הפסיפס האתני-דתי- לשוני

האוכלוסייה במזה"ת הינה אוכלוסייה מגוונת מאד הן מבחינה דתית והן מבחינה לאומית, במזה"ת נמצאים המקומות הקדושים ביותר לשלושת הדתות המונותיאיסטיות ובמקביל מיקומו הפיסי של המזה"ת כגשר בין יבשות הביאו למלחמות על השליטה באזור לאורך כל ההיסטוריה, כאשר כל מלחמה הביאה להתיישבות של עמים שונים באזור אשר גם לאחר שעזבו את האזור חלק מעמים אלו נותרו באזור.

מגוון האוכלוסייה הרב הביא עימו מתחים פוליטיים בתוך המדינות השונות לדוגמא בלבנון, סוריה עיראק וכו', ולמתחים בין המדינות השונות לדוגמא אירן השיעית-עיראק עם שלטון המיעוט הסוני, הסכסוך הישראלי ערבי ועוד.

האוכלוסייה במדינות הנפט

מדינות המפרץ הפרסי נהנו מאז תחילת שנות ה-50 מגילוי הנפט וחשיבותו בעולם. בעקבות הפקת הנפט זורם לאזור כסף רב המביא לתמורות עצומות באזור.

נופי המדבר הרחבים בהם מסתובבים מספר בדויים עם עדריהם זה היה הנוף ששלט באזור, בתחילת שנות ה-50 התגלה הנפט ואז החלו הדברים להשתנות.

כסף רב החל זורם לאזור בעיקר לסעודיה, אבו דאבי, כווית, בחריין, אירן ועירק. הכסף הרב שהגיע לאותן מדינות החל לגרום לשינוי רב, הם החלו להשקיע במדינותיהם שבאותה תקופה רמת הפיתוח בהן הייתה נמוכה מאוד .

התוכניות נקראו תוכניות חומש ומטרתן הייתה לפתח את אזור המפרץ הפרסי, התוכניות כללו: הקמת בתי זיקוק, מפעלים פטרוכימיים, תחנות כוח, מפעלי פלדה, מפעל להרכבת מכוניות, מפעלי מלט ואלומיניום, פיתוח החקלאות- התפלת מים וגידול חיטה, עגבניות ועוד... הקמת שדות תעופה, בתי חולים, דיור...

בכדי לבצע את התוכניות היה עליהם להביא כמויות של עובדים זרים מאחר ולא היה להם כוח עבודה מיומן ובעל השכלה(מומחים) וכן פועלים פשוטים- הרבה פלשתינאים עברו לעבוד בארצות המפרץ.

התקציב שהיה להם הגיע לסכום של 70 מיליארד דולר (באיראן שנים 1973-1978).

פטרודולרים- הכסף הרב שהיה למדינות המפרץ מהנפט נקרא פטרודולרים, פטרו=נפט, הכסף לא הושקע כולו במדינות עצמן מאחר והאזור נשלט ע"י שייחים, הם אלו שהכסף שייך להם, לא כולם חלקו את כספם עם הבדואים המקומיים. הכסף הושקע בחו"ל במדינות העולם המערבי בעיקר אירופה וארה"ב, נקנו בנינים שלמים ע"י שייחים/נסיכים מאזור המפרץ, הם הגיעו לערוך קניות בלונדון וכך חלק מהדולרים חזר למדינות שהשקיעו בקניית הנפט. מדינות המערב חששו מהשתלטות ההון הערבי על מדינותיהן.

כמו כן הם השקיעו חלק מהכסף במדינות עניות בכדי לחזק את האיסלם ואת המאבק נגד ישראל.

עובדים זרים- בגלל הצורך בפיתוח מהיר, נאלצו המדינות לקלוט עובדים זרים, בגלל הפחד מההשפעות של העובדים הזרים המומחים בעיקר מאירופה על התושבים הדתיים (במיוחד הפחד מכך שהנשים יפגעו)

נאלצו העובדים הזרים לקבל את מגבלות המקום (לבוש, התנהגות, אופן בילוי...), הכסף הרב שקיבלו חיפה על הקושי להסתגל למקום.

מהגרים נוספים היו עובדים מוסלמים ממדינות המזה"ת העניות כמו- מצרים, ירדן, פלשתינאים רבים, תימן, סודן, הודו, ששלחו את הכסף שהרוויחו למדינת האם.

כתוצאה מהגירה הגדולה השתנו פניו של האזור . (לוח 30 עמוד 145).

כתוצאה מגידול האוכלוסייה הגדול שהתרחש תוך תקופה קצרה, התקיים עיור מהיר באזור מכמה סיבות :

1. ארצות ללא עורף חקלאי ולכן רוב האוכלוסייה התגוררה בנאות מדבר- דוחה, מנמה, כוויית, דובאי, חופוף, דמס.
2. כתוצאה מהגירה הגדולה הגיעו רוב המהגרים לאותם ישובים והם הפכו תוך זמן קצר לערים גדולות.
3. האקלים הקשה באזור אינו מאפשר מגורים בכל מקום- יש צורך להקים ערים מתוכננות שהאוכלוסייה המתגוררת בהם תוכל לחוש בנוח. (קניונים גדולים ומפוארים, מיזוג אויר בכל מקום, התפלת מים, כבישים, נמלי תחבורה ועוד).

שינויים במבנה התעסוקה- בשנים האחרונות בגלל ירידת הנפט חל שינוי במבנה התעסוקה, ישנה אבטלה במדינות מאחר והילדים הקטנים שקיבלו השכלה גבוהה אינם מוצאים מקומות עבודה וגם אינם מוכנים לעבוד בכל עבודה. מאחר ואין ברירה אנו מוצאים כיום אלפי צעירים העובדים בעבודות פשוטות כמו: שומר בבית מלון, עובדים במפעלים.